

MITROPOLITUL BUCOVINEI, VLADIMIR DE REPTA, ȘI COMUNITATEA EVREILOR DIN CERNĂUȚI

IOAN-PAUL VALENCIUC

Istoria Bucovinei nu stă doar în istoria voievozilor sau a boierilor, a mănăstirilor și cetăților, ci și în istoria suferinței și umilinței pentru credință și pentru limbă, pentru tricolor, în îndrăzneala mereu tânără de a nădăjdui că odată, cândva, va veni și pentru români „plinirea vremurilor” și vom fi una, și națiune și țară.

Pentru a înțelege drumul prin istorie al locuitorilor Bucovinei, care, în ciuda tuturor vitregiilor, au păstrat graiuri, datini și rânduiești care erau demult apuse, în locurile de baștină de unde veniseră în căutare de pâine mai ușor de câștigat, nu lipsită de importanță este cunoașterea cât mai profundă a relațiilor interetnice care au stat la baza formării spiritului bucovinean. Aceste relații, dezvoltate și consolidate prin trecerea vremii, dau un farmec aparte oamenilor și satelor din Bucovina celui care, astăzi, lepădat de orice prejudecată, ar căuta să retrăiască vremurile prin care neamul românesc din Bucovina, alături de celelalte naționalități conlocuitoare, a trecut.

Dezvoltarea cunoașterii istoriei etniilor din Bucovina sub toate aspectele, obiectiv imperios necesar societății actuale din această provincie, promovată și motivată doar de restabilirea adevărului științific, poate, și trebuie să se constituie, ca o prioritate pentru toți membrii comunităților academice.

Redescoperirea trecutului cultural al provinciei, cunoscute și astăzi sub denumirea dată de austrieci – Bucovina, nu poate, în niciun caz, evita aprofundarea istoriei bisericilor și confesiunilor istorice active în timp pe acest teritoriu, în principal a Bisericii Ortodoxe, biserica mării majorități a populației.

Din nefericire, istoricul interesat dispune de o vastă bibliografie a bisericilor bucovinene sub aspect arhitectural-artistic și mult mai puțin în ceea ce privește biserica văzută ca instituție social-umană, cu implicarea ei în viața comunităților locale. Nu mai vorbim despre lipsa totală de atenție acordată până acum instituțiilor culturale, sociale și economice create de Biserica Ortodoxă în mijlocul și pentru folosul credincioșilor ei.

Din șirul continuu al acestor relații, încerc să desprind aici câteva aspecte din vremea cât pe scaunul arhiepiscopal al Bucovinei a stat, prin voia lui Dumnezeu, blândul și smeritul mitropolit Vladimir de Repta.

Coborâtor dintr-o veche familie răzeșească, originară din Cumăreștii Sucevei, mutată de nevoi și interese în Banila Rusească, tânărul Vasile de Repta va ajunge să ocupe cea mai înaltă demnitate în Mitropolia Bucovinei și Dalmației, nu prin renunțarea la principiile cultivate în casa părintească – buna cuviință, respectul față de celelalte neamuri și confesiuni, efortul dezinteresat în sprijinirea, cultivarea și păstrarea specificului cultural și național al fiecărei etnii din Bucovina –, principii care l-au însoțit până la trecerea sa din viața aceasta.

Foarte bun cunoscător al limbilor și dialectelor semite, odată numit profesor la Gimnaziul de Stat din Cernăuți (1868–1871) și apoi în calitate de inspector al învățământului primar din districtul Cernăuți (1875–1895), relațiile sale cu comunitatea evreiască din Cernăuți au devenit tot mai strânse. Vocația sa de pedagog îl va determina să cultive o prietenie sinceră și dezinteresată, scopul său fiind împlinirea datoriei.

Avem, în acest sens, mărturia Dr. Mayer Ebner¹ din Cernăuți, pe atunci, elev al școlii primare israelito-germane din Cernăuți: „În 1891 eram elevul școlii primare israelito-germane din Cernăuți. Într-o zi, a venit în clasa noastră un inspector școlar. Un preot în rasă. Barba lui neagră, ascundea câteva fire argintii. Blândă și binevoitoare a fost ființa lui. Profesorul, vădit emoționat – Steinhaus era numele excelentului om –, s-a liniștit. Acest inspector nu venise pentru a căuta lipsuri și pentru a face rapoarte defavorabile. Oh, nu, acest inspector ne-a pus nouă, băieți mici, întrebări care nu ne-au trudit mintea. Plină de dragoste era ființa lui și din glasul lui care niciodată nu s-a ridicat pătimaș, răsună atâta bunătate, încât am prins dragoste de acest inspector, care venea o dată sau de două ori pe an”².

Apropiat mitropolitului Vladimir, nu a uitat niciodată rolul avut de acesta în apărarea cetățenilor austrieci din Cernăuți, în fața primei invazii rușești. Ce se întâmplase?

¹ Dr. Mayer Ebner (născut la Cernăuți, în 1872 – decedat la Ierusalim, în 1955) este fondatorul mișcării naționale evreiești din Bucovina și lider al evreilor în România Mare. După moartea lui Leo Mozkin, în 1933, a devenit vicepreședinte al Congresului Internațional sionist. Ebner a fost conducătorul organizației sioniste din Bucovina între 1919 și 1940, după ce, ca student al Universității Francisco Josefîne, a condus organizația studenților evrei, „Hasmoneia”. Cunoscut în întreaga lume evreiască prin articolele publicate în „Lumea”, în 1901, a organizat primul congres sionist și aproape toate celelalte până la moartea sa. Reîntors la Cernăuți după deportarea sa din Siberia (1915–1917), dr. Mayer Ebner, a condus lupta pentru drepturile evreilor în ziarul său „Ostjudische Zeitung” (1919–1937), apărând sionismul și politica națională iudaică din diaspora. A devenit conducătorul comunității din Cernăuți în 1926 și senator în Parlamentul României Mari. În 1940 a plecat în Israel, unde a continuat să scrie în ziarele „Ha'aretz”, „Haiom”, „Haboker”, fiind membru al executivului sionist până la moartea sa, survenită în 1955.

² *Despre mitropolitul Vladimir al Bucovinei*, în „Biserica Ortodoxă Română”, București, anul 44, Seria II, 1926.

Urmare a bătăliei de la Lemberg, la sfârșitul lunii august 1914, aripa dreaptă a armatei austro-ungare fusese zdrobită, dând astfel posibilitate rușilor să ocupe toată partea de est a Galiției și o parte din Bucovina. Dezastrul începe în noaptea de 30/31 august, când guvernatorul Bucovinei, contele Meran, părăsește Cernăuții, refugiindu-se la Vatra Dornei, unde era prevăzut locul de retragere în caz de necesitate a guvernului Bucovinei. Divizia austriacă, circa 8000 de soldați și ofițeri, din care cea mai mare parte români și care, după ce opuseseră rezistență rușilor, distruseră podurile de peste Prut și, retrăgându-se pe șoseaua Storojineților, se repliase pe malul Siretului.

Dimineața lui 31 august găsește capitala ducatului ca un oraș fără stăpân. Primarul orașului, dr. Weisselberger, se adresează locuitorilor printr-o proclamație, prin care cere ca aceștia să primească biruitoarea oaste rusească cu liniște și bună-cuviință. Totodată este organizată o gardă civilă care să apere cetățenii de grupurile de răufăcători care se dedaseră jafului. Faptul că s-a hotărât ca steagul alb al neutralității să fie retras de pe Consulatul Român din Cernăuți dă naștere unor zvonuri potrivit cărora România declarase război Rusiei și în câteva ore armata română va ocupa orașul. Un ziar de limba germană scoate o ediție specială cu această informație, ceea ce dă naștere unei totale confuzii. Cu greu, Consulatul Român a reușit să infirme astfel de zvonuri, dar devenise inexplicabilă întârzierea cu care rușii veneau către Cernăuți. În 2 septembrie, un trimis al comandamentului rus aduce primarului un mesaj prin care se cerea predarea orașului. Primarul, dr. Weisselberger, mitropolitul Vladimir de Repta, însoțiți de câțiva reprezentanți ai orașului, cărora li s-au adăugat și G. D. Gallin, secretarul Consulatului Român din Cernăuți, au pornit spre Jucica. „Înainte de orele 3 d. m. am văzut întâi pe Monsignore Schmid într-o trăsură, în haine de paradă, trecând la vale spre Prut, apoi pe Mitropolitul Repta, în ornate și cu cârjă arhipăstorească în mână, în cupeul său de gală, apoi pe secretarul Consulatului Român Gallin, cu fiul său Diti, eleganți, în jobene, în trăsură elegantă, pe capră vizitiul și un soldat în uniformă românească, cu verde la guler și mâneci, și două steaguri, unul tricolor și celălalt alb. Apoi a trecut o trăsură cu preoți români, între care și Ipolit Tamavschi [...]. Pe la 3¼ am văzut trăsurile întorcându-se. Unii spuneau că poate parlamentarii ruși n-au venit, dar îndată s-au ținut mai multe cuvântări de pe balconul Primăriei și s-a spus – românește a vorbit Dori Popovici, cu glasul cel mai frumos dintre toți – că orașul s-a predat și că intrarea rușilor se va face probabil după vreo 2 ore”³.

Zvonuri și alte zvonuri. Ce a urmat după această întâlnire, ne relatează fostul diacon mitropolitan Adrian Boca, pe atunci prefect de studii la Seminarul Clerical, în *Condica parohiala a parohiei Bucșoia*, ca unul care l-a însoțit pe mitropolit, în

³ N. Tcaciuc-Albu, *Intrarea rușilor în Cernăuți (1914). Note zilnice*, în „Calendarul «Glasul Bucovinei»”, Cer

acele zile, împreună cu fratele său, arhidiaconul Mihail Bocca, directorul cancelariei mitropolitane, preotul Eugen Nesciuc și profesorul catehet la Școala Reală Dimitrie de Zopa.

Mitropolitul Vladimir se prezentase în sala Primăriei, îmbrăcat în mantie arhierescă, cu cârja în mâna stângă și crucea în dreapta, așteptând tăcut și gânditor sosirea armatei rusești: „Deodată o iritare sufletească generală cuprinse pe toți cei adunați în sala primăriei. Fanfarele vesteau intrarea armatei rusești în oraș. În fruntea acestei armate, o companie de cazaci, cu generalul căzăcesc Ariutinov în fruntea lor. Armata-i primită de populația adunată în Piața Principală (astăzi Piața Unirii), de voie de nevoie, cu urări de binevenire. Oprindu-se armata rusească în fața Primăriei, comandantul Ariutinov este invitat să intre în sala Primăriei, unde-l aștepta Mitropolitul Vladimir. El urmează invitării și, însoțit de 2 adjutanți, vine în fața mitropolitului. În sală, câteva clipe, o tăcere mormântală. Mitropolitul Vladimir, la început foarte mișcat, îi vorbește comandantului rusesc în limba ruteană, rugându-l să cruțe orașul și locuitorii, care-s oameni pacinici și se vor supune fără opunere noului regim.

Comandantul rusesc, un bărbat mijlociu de statură, cu-n exterior puțin impunător, cu o mutră vulgară, dar în sufletul său nobil adânc mișcat de figura impunătoare, de cuvintele dulci și promițătoare ale mitropolitului Vladimir, răspunde în limba moscăcească (rusă), că nu a intrat în Bucovina și-n orașul Cernăuți să jefuiască, ci, ca creștin ortodox, a venit ca la frații săi, să-i scape de jugul apăsător al austrieilor. În schimb, el cerea ca locuitorii să primească armata rusească cu încredere, să părăsească orice rezistență și să se supună orânduirilor care le va da guvernul rusesc al orașului. După ce sfârși comandantul răspunsul său, vorbit cu voce blândă și liniștită, sărută împreună cu adjutanții săi crucea și mâna mitropolitului. Acest semn de cinstire al mitropolitului din partea comandantului rusesc, care, intrat în oraș ca dușman și cuceritor, a împlut inimile celor prezenți de încredere și nădejde că orașul împreună cu populația vor fi scutiți de atacuri și de alte neplăceri din partea armatei rusești. Toată suflarea din Cernăuți era adânc mulțumitoare și recunoscătoare Mitropolitului Vladimir pentru intervenția sa”⁴.

Aici s-a semnat convenția de predare a orașului, urmând să fie respectate cu strictețe toate cererile rușilor: în timpul ocupării orașului de către trupele rusești nici o casă din Cernăuți să nu aibă ferestre deschise, nimeni să nu opună rezistență, nici o împușcătură să nu fie trasă asupra soldaților ruși, toate faptele fiind sancționate cu distrugerea orașului.

După amiază, între orele 16 și 17, trupele rusești au fost direcționate spre oraș: „În fruntea trupelor, generalii Arutinow și Pavlow în uniforme de mare ținută. Generalul Arutinow vorbește trupelor în fața Primăriei și trăgând sabia o izbește

⁴ Vasile Diacon, *Cronicile Suhei bucovinene*, vol. I, Iași Tipografia Moldova, 2005, p. 150–151.

de pământ, declarând că Bucovina rămâne pentru vecie teritoriu rusesc. Comandamentul rus impune apoi orașului o contribuție de 600 000 coroane, plătibile până în 24 de ore, luând această măsură ca represalii, fiindcă un colonel austriac, cu numele Baumann, ocupând trecător orașul Camienet-Podolschi – un oraș mult mai mic decât Cernăuțiul –, îi impusese o contribuție de 600 000 ruble plătibile în șase ore. Dar, la intervențiile și stăruințele Î.P.S. Sale mitropolitului Repta, contribuția cerută de ruși a fost redusă la 300 000 cor. Cum însă până a doua zi suma nu se completase, rușii au ridicat 30 ostateci și numai mai târziu, după ce comandamentul se convinsese că populația e liniștită, autoritățile militare rusești au renunțat cu totul la acea contribuție, restituind fiecăruia sumele sau obiectele de aur și argint cu care contribuiseră⁵. Puțină lume știe că mitropolitul Vladimir de Repta și-a oferit propria mitră arhierescă pentru a completa suma cerută. Și amintirea acestui fapt s-a păstrat aproape folcloric. La mirarea generalului rus că mitropolitul ortodox apăra cu toată îndârjirea pe evrei de jaf, cu lacrimi în ochi, bătrânul mitropolit răspunse: «Alle sind meine Kinder!» („Toți sunt copiii mei!”)⁶

Cuvintele acestea nu erau doar cuvinte frumoase, rostite diplomatic, ci exprimau convingerea mitropolitului că locul său era lângă cei aflați în primejdie. În zilele premergătoare ocupării Cernăuților, refugiații din nordul Bucovinei aduceau vești care de care mai îngrijorătoare pentru populația evreiască. Comunitățile evreiești din Noua Suliță, Boian, Mahala, Ostrița, Rrancea, Sadagura cunoscuseră antisemitismul trupelor rusești. La Boian, curtea rabinică fusese făcută una cu pământul: „În Cernăuți, templul și marea sinagogă au fost salvate datorită intervenției arhiepiscopului Bucovinei, Dr. Vladimir de Repta. Ca și conducător al Bisericii Ortodoxe, a fost investit de puterea rusească să protejeze întreaga populație. El a transferat 63 de suluri sfinte de la Templu în reședința sa oficială. Acestea au rămas aici până la sfârșitul Primului Război Mondial, când au fost returnate rabinului șef”⁷.

Cele 63 de suluri sfinte, mândria comunității evreiești din Cernăuți, au povestea lor dureroasă. La 7 iulie 1941 (la orele 10 dimineața), a fost arestat liderul spiritual al evreilor din Cernăuți, șef-rabinul dr. Abraham Jakob Mark. El a fost luat de acasă de către 4 membri ai unităților SS, însoțiți de doi soldați și dus la sinagogă, iar de acolo, la Hotelul „Vulturul Negru” (Schwarzer Adler), devenit sediul Gestapo-ului din oraș, unde a fost deținut ca prizonier timp de 48 ore, apoi târât pe acoperișul hotelului, care se afla vizavi de Sinagoga pe care o păstorea,

⁵ Dr. Aurel Morariu, *Câteva însemnări despre prima ocupație rusească în capitala Bucovinei*, în „Calendarul «Glasul Bucovinei» pe anul 1923”, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, f.a, p. 6.

⁶ Pr. F. Bodnărescu, *Mitropolitul Nectarie al Bucovinei. O privire asupra bisericii bucovinene*, în „Opinia”, 9 iulie 1935, reprodus în „Gazeta Bucovinei”, anul XVIII, nr. 4 600, 16 iulie 1935, p. 2.

⁷ Dr. Arie Leon Schmelzer, *The Jews in Bukowina (1914–1919). World War and Russian Occupation*. Tran

pentru a vedea cum este arsă și distrusă până la temelie. Încercările de a salva cele 63 de suluri ale Torei au fost împiedicate de către Gestapo. Oamenii Gestapo-ului au adus în templu doi barili de gazolină, pe care au plasat-o înaintea altarului și l-au incendiat. La scurt timp, întreaga mobilă din templu a luat foc. Peste două zile, la 9 iulie 1941, și șef-rabinul dr. Abraham Jakob Mark era împușcat. Nu a mai fost un Vladimir de Repta care să vorbească!

După reînțorcerea la Cernăuți din exilul impus de autoritățile austriece, mitropolitul Vladimir și-a reluat scaunul mitropolitan din care fusese izgonit. Până la 1 noiembrie 1924, când a fost nevoit să se retragă, vechii prieteni evrei erau oaspeți bineveniți în Palatul Mitropolitan. Însă lumea era în schimbare și un antisemitism de paradă începea să-și facă loc și în Bucovina. Mai târziu, rememorând trecutele vremuri, dr. Mayer Ebner nota: „Atunci se trezește în noi amintirea unor vremuri mai frumoase și atunci stă înaintea noastră în întreaga sa măreție chipul cel mai nobil al acestei preoțimi greco-orientale – mitropolitul Repta. Ca și dânsul, au fost aproape toți acei preoți pe care celibatul nu i-a înstrăinat vieții, care, în cercul lor preoțesc, trăiau în cea mai bună armonie cu evreii lor și care vedeau în noi oameni de altă credință dar nu străini. Acum vreo trei ani, a apărut într-o sărbătoare în sinagogă preotul greco-oriental al unui sat din Bucovina și fără intenție de convingere a ținut evreilor o predică despre adevărata omenie, despre iubirea dintre oameni, despre pace și prietenie ș.a. Știrea despre acest eveniment a produs oarecare surprindere, căci nu suntem de obicei prea alinați de slujitorii bisericii. Nicăieri în lume, însă, nu s-a dezvoltat atâta tipul preotului nobil ca în preoțimea ortodoxă a Bucovinei și încă astăzi trebuie să se fi păstrat liberă de molima antisemitismului.

Nu e de mirare că în fruntea acestor păstori sufletești ortodocși se găsea Mitropolitul Repta, un om cu inima de copil, un sfânt, cum era, de fapt, în carne și oase, fără lungul proces de canonizare, un adevărat slujitor al aceluși Dumnezeu, care, la urma urmei, e Dumnezeu nostru, al tuturor.

A venit ziua încercării. Erau zilele furtunoase de după izbucnirea războiului. Rusia semiasiatică tăvălea hoardele sale peste granițele Bucovinei. Acestor cazaci și tartori le-a ieșit, în parte nemeritat, zvonul că aduc jaf și moarte fiilor lui Israil. Atât de generală era această credință, încât mulți creștini au pus în geamurile lor cruci și icoane pentru a apăra casele lor. Evreii din Cernăuți erau cuprinși de groază. Ei auzeau bubuitul tunurilor rusești. Cui s-au adresat ei în clipa de nevoie? Mitropolitului de Repta. Cine i-a apărut? Mitropolitul de Repta. Cine a dat evreilor adăpost și apărare în Reședința Mitropolitană? Mitropolitul de Repta. De la crucea de aur de pe pieptul Mitropolitului de Repta nu se răsfrângea strălucirea rece a unei biserici iubitoare de pompă. De la această cruce strălucea iubirea pentru întemeietorul Bisericii, care a chemat la dânsul pe toți chinuții și împovărații. În valurile care s-au scuturat asupra noastră, am căutat și am găsit apărare la omul cu

crucea strălucitoare, care i-a fost toată viața un simbol al iubirii și nu al urii. Repta, Repta al vostru, Repta al nostru s-a dus, toată lumea însă și în special noi, evreii, îi vom păstra amintirea în cinste și vrednicie!”⁸

În 24 aprilie 1926, Dumnezeu a chemat la sine pe arhiepiscopul cu suflet de copil. La cererea insistentă a comunității evreiești, convoiul funerar al veneratului mitropolit român al Bucovinei, Vladimir de Repta, a trecut și s-a oprit și în fața Marii Sinagogi din Cernăuți, iar șef-rabinul Mark a rostit în această împrejurare cuvinte de elogiu în memoria celui dispărut: „Eminență! În fața sanctuarului nostru, a Templului, care astăzi a fost deschis și iluminat în onoarea Voastră, în fața volumelor de *Thora*, care se găesc în el, și pe care Tu le-ai luat în scut în timpul îngrozitorului război mondial, când erau amenințate de profanare, îți aduc salutul de adio al comunității evreiești, care Te stimează, Te onorează, Te iubește chiar ca pe un tată. Comunitatea evreiască din Cernăuți, precum și evreimea din Bucovina întreagă, poartă doliu pentru Tine și-ți va păstra amintire veșnică” – Șef-rabinul Mark vorbi în limba română, adăugând apoi în germană cuvinte triste de despărțire, spunând printre altele: „Jelind în fața acestui coșciug, cunoaștem adevărul unei cunoscute maxime a înțelepților noștri. Căci la întrebarea ce a făcut Domnul luminilor în cursul multelor milenii înainte de creațiunea lumii, este și un răspuns care zice: «boneh olamoth umachriban». El zidește lumi și le dărmă. Dar principiul «haja howe wejijeh» / El a fost, este și va fi nu-l privește numai pe Dumnezeu nostru ca persoană, ci principiul acesta se referă și la ființa și la activitatea Lui, care sunt identice. Nici El, și nici ființa și nici activitatea Lui nu sunt suspuse timpului și schimbărilor acestuia, ci și rămân veșnic identice. Deci, dacă se spune într-un timp oarecare: «El zidește lumi și le dărmă», această activitate a Lui trebuie să dureze, în anume înțeles, și până în ziua de astăzi. Și acesta este și adevărul. Căci, pe lângă macrocosm, pe lângă lumea cea mare, Domnul lumilor a creat și pe om, ca un microcosmos, ca o lume în mic, și cu privire la această lume în mic este adevărată maxima «El zidește lumi și le dărmă». Dar despre aceasta, că adică prin moartea unui om se dărmă o lume întreagă, ne dăm seama mai bine abia atunci când pleacă din mijlocul nostru, ca și astăzi, un «sar wegadol», un principe și un om mare. Da, astăzi, cu ocazia morții arhiepiscopului Dr. Vladimir de Repta, care se bucură de stima și venerațiunea cea mai înaltă din partea tuturor naționalităților și confesiunilor, vede fiecare că apune o lume întreagă, o lume luminoasă și strălucitoare, un soare plin de lumină, care-și împărștia razele lui, în toate direcțiunile, în egală măsură. Căci cel trecut la nemurire nu a fost numai un «sar», un principe bisericesc, o podoabă și o mândrie a Bisericii și a credincioșilor săi, ci a fost și un «gadol», un om mare, un om nobil, pătruns de cele mai înalte idealuri ale umanității, care nu numai a predicat porunca *Sfintei Scripturi* «să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși», ci a tradus-o și în faptă, a trăit în conformitate cu ea și a răspândit binecuvântările ei asupra tuturor

⁸ *Despre n*

oamenilor, fără deosebire de profesiune. El a fost un iubitor de oameni, i-a iubit și pe cei mari și pe cei mici, și pe bogați și pe cei săraci, și din înălțimea mare la care stătea el se cobora, cum se coboară un înger al lui Dumnezeu din cer, pe pământ, între oameni, ca să-i învețe, ca să-i bucure, ca [apoi], coborându-se la ei, să-i înalțe pe ei la el. Era înzestrat cu virtutea cea mai frumoasă, cu o modestie neîntrecută, aproape hillel-ică și astfel și-a câștigat inimile tuturor, și așa se face că toți regretă, plâng și jălesc plecarea lui dintre noi. Fiecare zice cu profetul: «cutremuratu-s-a inima mea, când am auzit vestea, buzele mele au tremurat, fiori au trecut prin oasele mele, și am tremurat în tot sufletul meu». Pe toți i-a mișcat vestea morții acestui principe și mare om bisericesc, și îndeosebi pe noi, Evreii, care în cel trecut la veșnicie nu am venerat numai pe înaltul principe bisericesc și pe omul nobil, ci și pe prietenul nostru sincer și ocrotitorul nostru în strâmtorare, care ne-a oferit scut pentru viața și avutul nostru în timpul greu al războiului, când ne amenința moartea și pierzarea.

De aceea ne ridicăm privirile la el, cu dragoste și venerațiune, ca la un tată. Și acum îl jălim, cum își jălesc copiii pe tatăl lor, acum înțelegem și simțim durere, că, cu moartea lui, a apus și pentru noi o întreagă lume, o lume luminoasă și strălucitoare, un soare plin de lumină cerească. Da, o lume a apus, însă noi voim să clădim alta, anume lumea indestructibilă a amintirii veșnice. Eminență! Primește asigurarea, că ți-ai clădit în interiorul nostru, în inima și în memoria noastră, un monument care va sta în veci!”⁹

Aceste cuvinte de despărțire, rostite din partea întregii comunități evreiești din Bucovina, sunt mai mult decât grăitoare în ceea ce privește relațiile dezvoltate de mult pătimitorul Mitropolit Vladimir de Repta cu membrii acestei comunități. De asemenea considerăm că aceste raporturi, manifestate în mediul relațiilor inter-religioase și inter-etnice, se pot constitui într-un motiv în plus pentru reanalizarea raporturilor sociale existente între diferitele naționalități și confesiuni conlocuitoare în Bucovina începutului de secol XX, și, poate, un model pentru societatea românească actuală.

Der Metropolit der Bukowina Vladimir von Repta und die jüdische Gemeinschaft aus Czernowitz*

(Zusammenfassung)

Diese Studie präsentiert Momente aus der Geschichte der Bukowina, die für die Ethologie und für die vom Metropoliten Vladimir von Repta (1841–1926) gepflegten interethnischen Verhältnisse jener Zeit von Bedeutung sind. Die Tätigkeit des Metropoliten wird in diesem Sinne als ein Modell für die heutige rumänische Gesellschaft betrachtet.

⁹ *Ibidem*, p. 288.

* Traducer